

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Dr Jerzy Krzyś.

R. XI: 2013

Nr 12 (352)

Data odczytu: 3.04.2013 r.

Data wydania: 10.04.2013 r.

912. spotkanie

Jerzy Krzyś

SPOTKANIE AUTORSKIE

W dniu 3 kwietnia 2013 r. na kolejnym zebraniu naszego Koła, długoletni Jego działacz dr nauk medycznych Jerzy Krzyś przedstawił swój dorobek popularno-naukowy. Powodem wystąpienia były dwa „okrągłe” jubileusze prelegenta. Pierwszym z nich był fakt kończenia właśnie osiemdziesięciu pięciu lat życia, a drugim zakończenie czterdziestoletniej działalności na polu wnikania w mroki przeszłości Grudziądza.

Na wstępie spotkania, prelegent przedstawił krótko swój życiorys. Urodził się w dniu 11 kwietnia 1928 roku w Muszynie nad Popradem w powiecie nowosądeckim. Dzieciństwo oraz okupację niemiecką spędził w Rzeszowskiem. Egzamin dojrzałości uzyskał w I Liceum Humanistycznym w Bydgoszczy w 1946 roku. Studiował następnie przez sześć lat na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Poznaniu, uzyskując dyplom lekarza (medycyny) w czerwcu 1952 r. Wkrótce został powołany przymusowo do służby wojskowej i po wstępnym przeszkoleniu, skierowany został do Szpitala Wojskowego w Grudziądzu, a było to 22 grudnia 1952 roku. W szpitalu tym przepracował przeszło pięćdziesiąt lat, w tym ćwierć wieku na stanowisku ordynatora oddziału ginekologicznego i czterdzieści lat w mundurze.

Długoletnie praca zawodowa nie przeszkodziła Mu w uprawianiu swojego hobby, to jest historii.

Od przeszło sześćdziesięciu lat jest więc stałym mieszkańcem naszego miasta, tak dotkliwie okaleczonego przez oblężenie w 1945 roku. Żyjąc w tym otoczeniu pozostałości ruin, odbudowy oraz licznych kompleksów koszarowych, skierował swoje zainteresowanie na poszukiwania w literaturze danych o militarnej przeszłości Grudziądza.

Pierwszy artykuł o walkach o „Festung Graudenz” ukazał się w dniu 6 marca 1973 roku na stronach lokalnych *Gazety Pomorskiej*. Wówczas tego dnia było obchodzone „wyzwolenie” jako Święto Miasta. Przez kolejne lata dr Krzyś ogłaszał tego dnia ciekawostki o walkach na łamach tejże *Gazety Pomorskiej* i *Głosu Załogi*, pisma zakładów GZPG-um „Stomil”. Zbiornym podsumowaniem uzyskanych rozproszonych materiałów był duży artykuł o działaniu wojsk radzieckich w zimie 1945 r. w walkach o Grudziądz, zamieszczony w tomie VII *Rocznika Grudziądzkiego*, mającego charakter ściśle naukowy. W dalszych tomach ukazały się szeregi artykułów jubilat, np. o niedosłej batalii ze Szwedami w 1628 r., czy o oblężeniu Grudziądza w 1658 r., o działaniach polskich oddziałów w czasie blokady twierdzy w 1806 r., o więzieniu powstańców listopadowych w cytadeli czy o walce artylerii w bitwie nad Osą w 1939 roku. Był On też przez wiele lat członkiem Rady Redakcyjnej *Rocznika*.

W tym samym czasie J. Krzyś opublikował wiele artykułów fachowych w pracy medycznej i po obronie pracy o polskiej wojskowej służbie zdrowia w 1806 roku uzyskał tytuł doktora nauk medycznych w grudniu 1978 roku. Mając zainteresowania publicystyczne nie przestał zamieszczać aktualnych artykułów w lokalnej prasie, a więc w *Głosie Załogi*, a zwłaszcza na łamach *Ilustrowanego Kuriera Polskiego* w latach 1982-1995. Dotyczyły one głównie wojskowej przeszłości Grudziądza, kawalerii, bitwie nad Osą, rocznicom państwowym, sławnym ludziom z przeszłości miasta itp. A artykułów tych było w sumie kilkaset. Żeby nie być gołosłownym, autor sporządził dwa zestawienia dwudziestoczczerostronicowe swoich prac i udostępnił je słuchaczom. Niestety, większość tych prac jest obecnie niedostępna w miejscowych bibliotekach.

Po trzynastu latach powyższej samotnej pracy popularno-naukowej nastąpił przełom, albowiem w dniu 24 IX 1986 roku zawiązało się Koło Miłośników Dziejów Grudziądza, a na zebraniu założycielskim był także dr J. Krzyś. Powstały zespoły lektorów i autorów. A pole działania było szerokie, albowiem zbliżały się obchody siedemsetlecia nadania Grudziądzowi praw miejskich (1291-1991). Wydano jednodniówkę, składankę o zabytkach, przewodnik i album, a miastu poświęcono szereg wykładów, współpracując ściśle z Grudziądzkim Towarzystwem Kultury. W 1996 roku powstał zamysł ponownego wydawania *Kalendarza Grudziądzkiego*. W skład Rady Redakcyjnej wszedł między innymi dr J. Krzyś i działa w niej do dzisiaj. W każdym z 17 tomów są artykuły Jego autorstwa, szczególnie dotyczące kawalerii, sławiące „stolicę polskiej kawalerii”. W ciągu minionych 27 lat działalności Koła w zakresie odczytów, do IX 2006 dr Krzyś wygłosił ich aż 65, wiele dokumentując na piśmie. Przez siedem lat był wiceprzewodniczącym naszego Koła.

Następnie prelegent przedstawi swój dorobek autorski w formie swoich samodzielnych książek (to jest drukach zwartych), związanych z przeszłością Grudziądza, układając na stole prezydialnym ich zestaw. Tytuły tych pozycji zostaną wymienione w końcowym zestawieniu bibliograficznym. Egzemplarze tych publikacji znajdują się w czołowych bibliotekach Polski i świadczą o znaczeniu naszego miasta w przeszłości. Dr Krzyś jest także autorem rozdziału w I tomie monografii Grudziądza i opisów dziejów miasta w trzech albumach fotograficznych. Dodać należy, że szczegółowe fakty uzyskane w pracach autora są cytowane w licznych opracowaniach naukowych historycznych i medycznych.

W dalszej części dr J. Krzyś poinformował na marginesie o swojej działalności w Barcinie pow. Żnin, gdzie kiedyś mieszkał. Był tam stałym korespondentem lokalnego pisma „*Pogłosu Barcina*”, zajmując się historią tego miasta. Wyniki swoich poszukiwań zawarł w pierwszej monografii Barcina, wydanej z pomocą naszego Koła. Było to wielkim wydarzeniem dla miejscowego społeczeństwa.

Z Jego też inicjatywy powstało Towarzystwo Miłośników Barcina, które w swoim dorobku ma już kilka wydawnictw. Wdzięczni mieszkańcy nadali dr. J. Krzysiovi tytuł Honorowego Obywatela Miasta Barcina.

Tak wyglądał ów „wieczór autorski” dra Jerzego Krzysia podsumowujący i zamykający czterdziestoletni okres hobby historycznego i działalności popularyzującej bogatą przeszłość naszego miasta Grudziądza. W dyskusji Prezes Grudziądzkiego Towarzystwa Kultury oraz Przewodniczący Koła MDG podkreślali jeszcze dalsze zasługi prelegenta. Końcowa dyskusja dotyczyła zgubnej decyzji przeniesienia archiwum oraz trudności w uzyskiwaniu pomocy finansowej na działalność statutową instytucji kulturalnych i dalsze wydawanie Kalendarza Grudziądzkiego.

Odśpiewanie gromkiego „STO LAT” przez uczestników spotkania uczciło Jubileusz urodzinowy dra med. Jerzego Krzysia, który w ostatnich słowach podziękował za przychylność i życzył młodym badaczom wielu sukcesów w penetracji mroków dziejów.

BIBLIOGRAFIA WYDAWNICTW AUTORA O GRUDZIĄDZU

- 1/ 64 Pomorski Pułk Strzelców Murmańskich, Pruszków 1993.
- 2/ 65 Starogardzki Pułk Piechoty, Pruszków 1994.
- 3/ 16 Pułk Artylerii Lekkiej, Pruszków 1998.
- 4/ 19 Pułk Ułanów Pomorskich. Pierwszy dzień wojny, Grudziądz 1994.
- 5/ Kalendarium Grudziądz 2000, Grudziądz 1999.
- 6/ Militarna przeszłość Grudziądza, Grudziądz 2002.
- 7/ Grudziądz w 1920 roku, Grudziądz 2005.
- 8/ Walki i groby. Szlak pamięci września 1939 roku w gminie Gruta, Grudziądz 2007.
- 9/ Grudziądz – Kawaleryjska Stolica, Grudziądz 2010.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.